

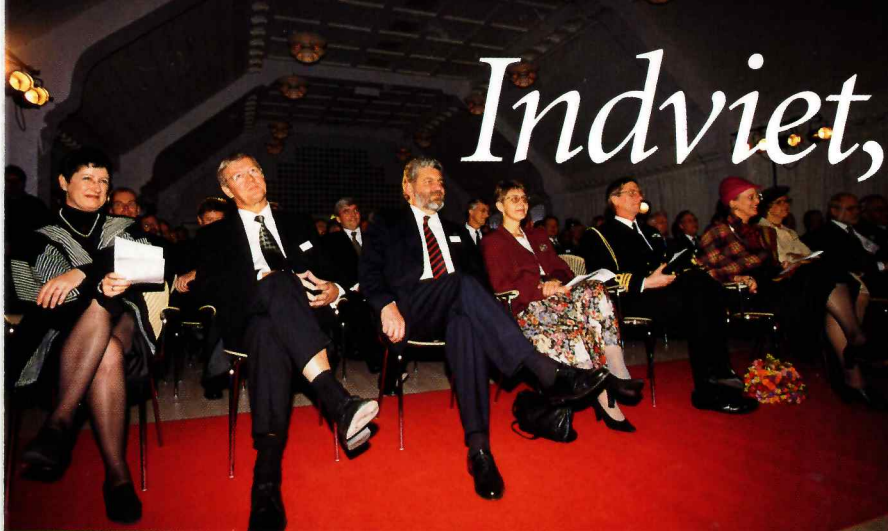
MUSEUMS

poster

NR. 4 / DECEMBER 1998
POST & TELE MUSEUM

Indviet, åbnet...

Af Birgitte Wistoft

Dronning Margrethe var æresgæsten, da trafikminister Sonja Mikkelsen med en skævbider resolut klippede telefonsnoren og indviede Post & Tele Museum den 7. oktober 1998.

Trafikministeren blev godt hjulpet af Christian den 4. og H.C. Andersen i skuespillerne Bjarne Buurs og Bjarne G. Nielsens skikkelse. Ministerens tale var afslutningen på et festligt show med sang, eventyr, historisk modeopvisning og taler af adm. direktør Henning Dyremose, Tele Danmark, adm. direktør Helge Israelsen, Post Danmark, og museumsdirektør Birgitte Wistoft. Derefter gik turen rundt i de nye udstillinger.

Festen fortsatte fredag den 9.

med optog, festforestilling og besøg af 7.439 gæster, der benyttede den københavnske kulturnat til at besigtige det nye museum.

...og begavet

Post & Tele Museum fik ved indvielsen en gave af sine stiftere, Tele Danmark A/S og Post Danmark: Et maleri, der handler om at få en gave...

Der er ingen tvivl om, hvem der er hovedpersonen i den historie, dette maleri fortæller:

Postbudet, der kommer med penge til den gamle, fattige kone. Hans lange, røde jakke danner et lysende midtpunkt i det forfaldne loftskammer. Han har brevet og pengepungen klar i venstre hånd, mens han med sin højre nænsomt

forsøger at vække konen, der sidder og blunder ved vinduet. I døren står en yngre kvinde, der har lukket postbudet ind. Hun er nysgerrig ligesom de to børn og os, der ser på billedet: Hvordan vil hun reagere, når hun vågner? Vi kan forestille os den glæde, den gamle kone vil opleve. De penge må falde på et tørt sted, og måske kommer de endda uventet.

„Pengebrevet“ hedder det store maleri fra 1861. Kunstneren er københavneren David Monies (1812-94). Han voksede selv op i yderste fattigdom, men kom på Kunstakademiet og blev en meget anvendt portrætmaler. Som mange af sine kolleger forsøgte han sig også med folkelivsskildringen, genremaleriet. „Pengebrevet“ blev siden udgivet som litografi, der for en beskedent

sum kunne erhverves – med eller uden farver. Det blev umådeligt populært. Museet ejer allerede et par eksemplarer af litografiet. Nu kan vi føje originalmaleriet til samlingerne. Det var en dejlig gave.

Fortid på fil

De historiske dragter er syet af elever fra Håndarbejdets Fremmes Seminarium.

Af Marie Ørstedholm

B@lkonen i Post & Tele Museum er fyldt op med computere, der dukker sig lidt bag forhallens historiske figurer. Her er også blevet plads til at vise små udstillinger om aktuelle emner. Den første handler om den digitale kulturarv.

Rigsarkivet ved Christiansborg rummer dokumenter om Danmarks historie fra de sidste 800 år. Arkivalierne er af papir. Stillet efter hinanden måler de over 30 kilometer. Om kort tid skal nye arkivalier kun opbevares elektronisk. Museer, arkiver og myndigheder skal digitalisere deres information

og helst også sende den på Internettet. Inden længe kan vi gå på opdagelse i Danmarks fortid hjemme foran computeren.

Digital information er pladsbesparende. En CD-ROM kan rumme indholdet af 450 almindelige disketter eller op til 200.000 A4-siders tekst. CD-ROM'en er robust og kan læses uden at blive slidt. Når en CD-ROM er „brændt“, kan indholdet ikke ændres.

Men elektronik forældes med lynets hast. Nye maskiner med nye programmer kan ikke læse gamle data. Derfor skal de elektroniske arkiver løbende lægges om til nye læsbare formater, ellers vil uerstatelige informationer gå tabt. Omformatering af gamle data kræver, at vi bevarer og vedligeholder de gamle maskiner og programmer.

Allerede nu kan mange data ikke læses, fordi vi har smidt maskinerne ud for hurtigt:

Smalfilmene støver til på loftet ved siden af gramfonen fra '75 og ghettoblasteren fra '87. Videomaskinen kan ikke vise de gamle beta-film og floppy-disc'ene er for store til pc'en.

Fortid forevigtet med gammel elektronik kan være svær at nå.

Af Dorte Fogh

Englebud

Julen er brevenes tid. Post & Tele Museums juleudstilling viser nogle af de smukkeste af slagsen: Viktors breve.

Viktor hed egentlig Walter Glück og stammede fra USA. I begyndelsen af 1960'erne slog han sig ned i en kanalbåd i Amsterdam. Her levede han sit liv under beskedne forhold uden indlagt vand eller elektricitet og med bådens bund dækket af et blødt lag halm. Viktor var journalist og fotograf. I Amsterdam udviklede han sig som kunstner. Her mødte han i 1968 den danske kvinde, som han siden sendte sine kærlige og humorfyldte budskaber til.

Viktors breve er kunstværker. Han brugte gamle, gulnede papirposer som konvolutter, og han udsmykkede dem på mange forskellige måder. Han klippede smukke billeder ud af farvestrålende blade. Det var især fotografier af mennesker og skibe, der havde hans bevågenhed, men også kendte kunst-

værker fangede hans opmærksomhed, som fx renæssancens berømte portrætter. Undertiden tegnede han selv. Han tilføjede gerne andre billeder, der kunne passe ind i sammenhængen, så konvolutterne fremstod som collager, og frimærker blev sat på, så de understregede collagerens komposition og farver.

Det var ikke kun konvolutterne, der var noget specielt. Også indholdet var enestående: en fuglefjer, lidt halm fra båden, rim eller trykte sentenser.

Indtil sin død i 1986 sendte Viktor jævnligt sine breve til København, hvor postbudene må have nydt at bringe de usædvanlige konvolutter ud, selv om det undertiden må have været svært udelukkende at rette opmærksomheden mod modtagerens navn og adresse. Viktors breve er som en opfordring til

at sende personlige breve i smukt dekoreret indpakning.

Det er nærliggende at se Viktors kunst i forlængelse af den spontan-abstrakte kunst, som vi i Danmark kender så godt fra Asger Jorn og Cobra-gruppen. De mente, at alle mennesker har kunstneriske evner, som de bør udfolde.

Særudstillingen Viktors Breve kan ses til og med den 17. januar 1999 i festsalen på Post & Tele Museum. I udstillingen er der indrettet et brevværksted, hvor gæsterne – store som små – inviteres til at fremstille deres egen „mail art“.

I forbindelse med udstillingen er udgivet en bog med Viktors Breve. Den fås i museumsbutikken for 188 kr.

Telefonboksen flytter på museum

Af Dorte Fogh

Telefonboksens æra er ved at være forbi. Den udstrakte brug af mobiltelefoner betyder, at indtjeningen mange steder er for dårlig til, at opsætning og vedligeholdelse kan svare sig. Et velkendt stykke gadeinventar forsvinder i hastigt tempo, til ophug og museum.

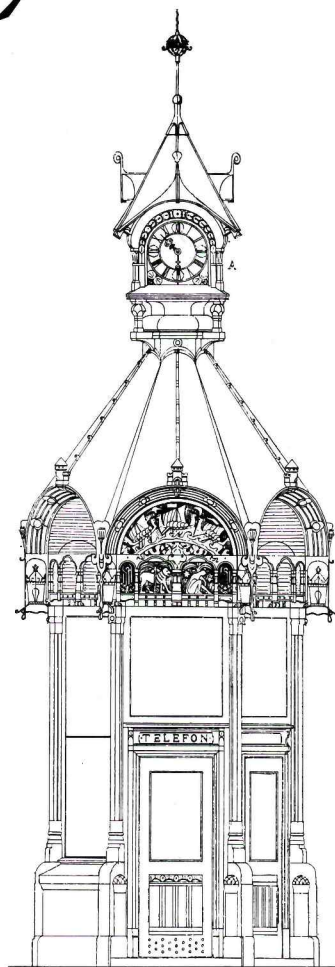
De få eksisterende af Københavns første telefonkiosker fra 1896 hæger vi nu om. De fredes og restaureres og fyldes med nye funktioner. De imponerende bygninger blev tegnet af Fritz Koch (1857-1905), der var arkitekt for KTAS. Han udsmykkede dem i tidens stil med forkærlighed for mange, smukke og morsomme detaljer.

I 1930'erne var tiden moden til en ny model og til opsætning af flere bokse. Publikum ønskede at have adgang til en telefon hele døgnet. Arkitekt Jens Ingwersen (1871-1956), der havde samarbejdet med Fritz Koch til hans død, tegnede som KTAS's arkitekt en afløser i tidens enkle stil. Telefonskabet, som man dengang kaldte det, skulle anvendes både i København og i omegnskommunerne. Stadsarkitekten stillede krav om en bestemt højde, og at der blev anvendt samme type ruder som i byens nye avisboks. Endelig i 1935 fik KTAS lov til at opstille 350 telefonbokse i København.

Den lille klassiske bygning med saddeltag og tydelig skiltning blev populær. De matterede ruder sikrede brugeren lidt privatliv, og de praktiske stålhylder med telefon og møntboks gav plads til telefonbøger og håndtaske.

I 1977 blev Ingwersens telefonboks mål for en bombemand. Så tog man dørene af og gik i gang med at udvikle en ny model. Resultatet blev det elskede og hadede „Spørgsmålstegn“.

I Jylland fremstillede Kristian Kirks Telefonfabrikker i Horsens allerede i begyndelsen af 1960'erne en moderne version af Jens Ingwersens telefonboks. Den forenklede udgave havde to store ruder af

klart glas på hver af de fire sider. Den genfinder vi i Roelof de Roos maleri „Telefonboks. Juniaften, 1996“. Motivet er hentet i Durup nord for Skive, og det gør indtryk på os, fordi alt er så stille og øde. Billedet synes at sige, at på trods af muligheden for at komme i kontakt med andre, lever det moderne menneske i selvvalgt ensomhed og isolation. Kunstnerens dystre budskab modsiges nu noget af nationens heftige brug af mobiltelefoner...

På Post & Tele Museum kan man nu gense fire telefonbokse, fra Ingwersens fine klassiker til Tele Danmarks nyeste model.

Skriv hjem, soldat!

Af Anne Elmer

For 80 år siden sluttede 1. verdenskrig (1914-18). Danmark hørte ikke til de krigsførende nationer, men for filatelister udgør de danske soldaterbreve og soldaterfrimærker fra krigsårene en specialitet.

Danmark hævdede sin neutralitet under hele krigen. For at vise evne og vilje til at forsvare sig, indkaldte den danske regering ved krigens udbrud i 1914 ikke mindre end 50.000 soldater, Sikringsstyrken. Den befæstede vores forsvarsværker og overvågede vores farvande. Størstedelen af styrken blev stationeret omkring København. Sikringsstyrken var indkaldt i hele krigsperioden. Først den 31. marts 1919 hjemsendtes de sidste soldater.

I næsten fem år var tusinder af danske Jens'er altså i trøjen og langt fra hjemmet uden at løsne et skud. Så der har været tid til at skrive hjem. Det blev til mange breve og brevkort – overkommandoen sørgede nemlig for, at „hjemmefronten“ ikke blev glemt.

Fra 5. september 1914 fik korporaler og menige i sikringsstyrken hver uge udleveret et 10 øres korrespondancekort og et 5 øres brevkort. Porto var påtrykt kortene og dermed betalt. Til brug for disse soldaterbreve brugte man almindelige korrespondancekort og brevkort, der fik tilføjet påtrykket „SOLDATER-“ over ordene „KORRESPONDANCEKORT“ og „BREVKORT“. På kortenes portotryk tilføjede man bogstaverne „S“ og „B“ for soldaterbrev. Denne ordning varede frem til august 1917, hvor man gik over til at udlevere soldaterfrimærker i stedet for de to korttyper. Soldaterfrimærkerne var de kurserende dagligmærker med Christian X's portræt, påtrykt bogstaverne „S“ og „F“ for „soldaterfrimærke“. Værdien af de to fri-

mærker, soldaterne fik udleveret, var henholdsvis 5 øre, svarende til lokalporto for breve og landsporto for brevkort, og 10 øre, der svarede til landsporto for breve. Ordningen med soldaterfrimærker ophørte, da den sidste del af sikringsstyrken hjemsendtes i marts 1919.

Restoplaget fik imidlertid et efterliv, der let kan skabe forvirring: Da postvæsenet i 1921 gik over til at markere strafporto på underfrankerede breve med specielle portomærker, benyttede man i starten almindelige frimærker med ordet „Porto“ påtrykt. Et lille restoplag soldaterfrimærker blev også brugt i denne sammenhæng, men den ellers så grundige postetat fik ikke overstreget bogstaverne „S“ og „F“. Resultatet blev, at man kan læse påtrykket på disse mærker som strafporto for soldaterbreve, hvilket er forkert. Mærkerne er portomærker til almindelig brug af postvæsenet, taget i brug to år efter, at soldaterfrimærkerne forsvandt.

Telefonsvareren fylder 100 år

Nøgler, pung og „mobil“. Det er det lommeudstyr, ufatteligt mange af os altid bærer rundt på. Mod telefonens tyranni findes en enkelt lindring: telefonsvareren. Den har en meget længere historie end mobiltelefonen, og så er dens opfinder tilmed dansk: Valdemar Poulsen.

Valdemar Poulsen (1869-1942) var søn af højesteretsassessor Jonas Poulsen og skulle selvfølgelig studere. Men det kneb med interessen for alt andet end fysik og forsøg. Student blev han dog, men afbrød siden medicinstudiet. Optagelsesprøven til Polyteknisk Lærestanstalt (Danmarks Tekniske Universitet) dumpede han til. Valdemar blev maskinlærling på Søren Frichs Fabrikker i Århus og fik derefter stilling som assistent i KTAS' tekniske afdeling.

Det var under sit arbejde her, at han i 1898 fik ideen til sin første store opfindelse, den elektromagnetiske fonograf, eller *telegrafonen*,

Knud Larsen: P. O. Pedersen og Valdemar Poulsen, 1915. Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg Slot, Hillerød.

Plade-telegrafon fra Valdemar Poulsens fabrik i Danmark.

som han kaldte den. Valdemar Poulsen opdagede, at man kunne tale i en mikrofon og få dens elektriske signaler til at magnetisere en plade eller en ståltråd, så talen senere kunne afspilles igen. I denne periode af sit liv sluttede Poulsen venskab med ingeniøren P. O. Pedersen. De to samarbejdede resten af livet.

Telegrafonen blev dog ikke nogen guldgrube for Valdemar Poulsen. Der blev stiftet selskaber både i Danmark og i USA med det formål at producere og sælge telegrafer, men de blev aldrig nogen succes.

Omkring 1920 var telegrafonen nærmest glemt. I KTAS brugte man den dog længe som „centralmelder“ i Telefonhuset i Nørregade: Når abonnenterne ringede op, var det ikke som tidligere en dame, der svarede med centralens navn, men telegrafonens metalskive.

Den første telefonsvarer gik i

glemmebogen. Alligevel fejrer man i dag internationalt Valdemar Poulsen som den magnetiske lagringsfar. For da det blev muligt at forstærke elektriske signaler, fik hans grundlæggende opdagelse kolossal betydning. Den magnetiske datalagring udgør det tekniske fundament for apparater som båndoptagere, video- og edbmaskiner – og den moderne telefonsvarer.

For Valdemar Poulsen selv blev det imidlertid den såkaldte *buesender*, som han fra 1902 udviklede sammen med P. O. Pedersen, der sikrede ham samtidens beundring og titel af æresdoktor ved Polyteknisk Lærestanstalt. Men det er en anden historie...

Læs mere i:

Trådløs. Valdemar Poulsen og radiobølgerne. Tema 1, Post & Tele Museum 1998. 48 sider med 55 illustrationer i sort/hvid og farve. 95 kr.

DET SKER PÅ POST & TELE MUSEUM:

Åbningstider i julen for museum og tagcafe:

23. – 25. december: Lukket
26. – 27. december: Åbent 10-17
28. december: Lukket
29. december: Åbent 10-17
30. december: Åbent 10-20
31. december – 1. januar: Lukket
2. – 3. januar: Åbent 10-17

Udgivet af:
Post & Tele Museum

Redaktion:
Birgitte Wistoft (ansv.)

Fotos:
Jan Friis og Torben Petersen
Stefan Kai Nielsen (s. 2)
Mads Lauritsen (s. 7)

Layout: Finn Evald
Repro: Scanpress
Tryk: Center-Tryk, Holbæk

MuseumsPosten udgives fire gange
årligt og fås i abonnement ved hen-
vendelse til Post & Tele Museum.
Næste nummer udkommer i marts
1999.

Oplag: 30.000
ISSN 0909-1920

Viktors Breve

26. november 1998 – 17. januar 1999

En smuk og inspirerende særudstilling af brevkunst: Den amerikansk-hollandske kunstner Viktors breve til sin danske elskede. I dag er der langt mellem de personlige og smukke breve – breve, der vækker glæde hos modtageren. Derfor indgår et brevværksted i udstillingen, hvor alle – store som små – frit kan benytte kassevis af spændende collagemateriale til at fremstille egne breve og konvolutter.

Store frimærkedag

24. januar 1999 kl. 10.00 – 17.00

Søndag d. 24. januar 1999 er museet vært for Sjællandsmesterskabet i frimærkeviden for børn og unge. Det er de østdanske junior-frimærkeklubber, der dystet om den eftertragtede titel, og publikum vil få mulighed for at opleve den imponerende viden, deltagerne sidder inde med.

Hele dagen vil der være sjove og spændende frimærkeaktiviteter for publikum, – her bliver virkelig mulighed for at blive bidt af takkerne.

Museumsværkstedet

Vores museumsværksted på 3. sal har hver dag aktiviteter for publikum. Tilbudene varierer fra dag til dag og rækker fra brevskrivning, som det foregik i 1624, over frimærker, hemmelige koder og telegrafering til telefoningering via det gamle omstillingsbord.

Værkstedet er åbent for publikum:

Tirsdag, torsdag og fredag kl. 15.00 – 17.00
Onsdag kl. 15.00 – 20.00

Lørdage, søndage og skoleferier i hele museets åbningstid.

Adresse:
Post & Tele Museum
Købmagergade 37
Postboks 2053
1012 København K
Tlf. 33 41 09 00
Fax: 33 41 09 09
E-mail: museum@ptt-museum.dk
www.ptt-museum.dk

Åbningstider:
Museet og Café Hovedtelegraphen har
åbent tirsdag – søndag kl. 10-17,
onsdag kl. 10-20. Mandag lukket.